

Αδάμ Χαρβάτης,
σχολικός εξελικτικός ψυχολόγος,
αφηγηματικός ψυχοθεραπευτής,
επιστημονικά υπεύθυνος του Ινστιτούτου Αφηγηματικής Ψυχοθεραπείας
διδάκτορας Α.Π.Θ.

ΕΝΘΑΡΡΥΝΣΗ των μαθητών στο σχολείο

Το παρόν κείμενο αποτελεί μετάφραση και πρωτότυπη διαπραγμάτευση και σύνθεση κειμένων από τα βιβλία:

- Dinkmeyer, D., McKay, G. & Dinkmeyer D. Jr. **Systematic Training for Effective Teaching (STET)**. Circle Pines, MN: American Guidance Service (AGS).
- Albert, L. **Cooperative Discipline**. Circle Pines, MN: American Guidance Service (AGS).

Περιεχόμενα

A.	Εισαγωγή	2
	A1. Το μήνυμα της ενθάρρυνσης	2
	A2. Οι δυσκολίες των ενηλίκων στην ενθάρρυνση	4
	A3. Η εναλλακτική στάση της ενθάρρυνσης	6
B.	Τι μπορούμε να ΛΕΜΕ όταν ενθαρρύνουμε	7
	B1. Τι μπορούμε να λέμε γενικώς	7
	B2. Τι μπορούμε να λέμε στην επιτυχία και την αποτυχία	12
Γ.	Τι μπορούμε να ΚΑΝΟΥΜΕ όταν ενθαρρύνουμε	14
	Γ1. Τι μπορούμε να κάνουμε γενικώς	14
	Γ2. Τι μπορούμε να κάνουμε σχετικά με την αξιολόγηση	18
Δ.	Παραρτήματα	22
	1. Οι πρακτικές της ενθάρρυνσης συγκεντρωμένες	22
	2. Μερικές βασικές παραδοχές στην ενθάρρυνση	23
	3. Δραστηριότητες για τις επτά ευφυΐες του Gardner	24
	4. Ασκήσεις ενθάρρυνσης	25
	5. Φύλλο αυτοπαρατήρησης καθηγητή	26

A. Εισαγωγή

A1. Το μήνυμα της ενθάρρυνσης

Λέγοντας ενθάρρυνση στο παρόν κείμενο εννοούμε τη διαδικασία με την οποία βοηθώ το παιδί να στέκεται στη ζωή με κουράγιο και αίσθηση ικανότητας δράσης. Το παιδί το καταφέρνει αυτό, όταν βλέπει τον εαυτό του ως **ένα ον ικανό να αξιολογεί αποτελεσματικά / κατάλληλα αυτά που συμβαίνουν στη ζωή του και να εξελίσσεται προς το καλύτερο όντας παράλληλα θετικά συνδεδεμένο με το περιβάλλον του**. Τότε μπορεί να έχει θετική και ρεαλιστική εικόνα για τον εαυτό του που τον συνδέει με τους άλλους ανθρώπους. Κάτι που συχνά ξεχνιέται στις θεωρήσεις για την αυτοεκτίμηση είναι αυτό το τελευταίο σημείο: το παιδί, είναι πραγματικά ενθαρρυμένο, όταν όχι μόνο έχει μια θετική εικόνα για τον εαυτό του αλλά και όταν παραμένει με ένα θετικό τρόπο συνδεδεμένο με το κοινωνικό του περιβάλλον.

Με βάση τον παραπάνω ορισμό της ενθάρρυνσης, λοιπόν, ένα παιδί είναι ενθαρρυμένο, όταν:

A) Νιώθει ότι μπορεί να αξιολογεί αποτελεσματικά την πραγματικότητα της ζωής του

B) Νιώθει ότι αντέχει στις δυσκολίες και ότι εξελίσσεται προς το καλύτερο (όταν οι συνθήκες το επιτρέπουν) ή συντηρεί αυτά που είναι σημαντικά για αυτό (όταν οι συνθήκες δεν το επιτρέπουν)

Γ) Όλα τα προηγούμενα συμβαίνουν ενόσω είναι συνδεδεμένο με έναν θετικό τρόπο με το κοινωνικό του περιβάλλον.

Για αυτούς τους λόγους το μήνυμα λοιπόν που μπορεί να προσπαθεί να μεταβιβάσει ένας ενήλικος όταν ενθαρρύνει είναι το ακόλουθο (σχήμα 1). Θα εξηγήσουμε παρακάτω με λεπτομέρειες το γιατί και το πώς αυτού του μηνύματος.

Παιδί μου σημασία έχεις περισσότερο		και λιγότερο	
ΕΣΥ ολόκληρος	Οι αξιολογήσεις <u>σου</u> για τα πράγματα γύρω σου (Οι δικές σου προτιμήσεις, συναισθήματα & επιλογές δράσης)	ΕΓΩ	οι δικές <u>μου</u> αξιολογήσεις (προτιμήσεις, συναισθήματα και αποφάσεις για το σωστό και το λάθος)
Ως ένα πλάσμα που εξελίσσεται προς το καλύτερο +	τα θετικά σου, η προσπάθεια και η βελτίωσή σου	(εσύ) ως πλάσμα που κάθε του απόφαση είναι απόφαση ζωής, σε διαρκή κίνδυνο για λάθη, που αξίζει να εντοπίζονται διαρκώς και να διορθώνονται -	τα λάθη σου
Και που συνδέεται με τους άλλους ↔	η συνεισφορά σου στο κοινωνικό περιβάλλον	(εσύ) ως πλάσμα που βρίσκεται σε διαρκή ανταγωνισμό με τους άλλους ≠	το να ξεπερνάς τους άλλους

Σχήμα 1. Το μήνυμα της ενθάρρυνσης

A2. Οι δυσκολίες των ενηλίκων στην ενθάρρυνση των παιδιών

A. Υποστήριξη του παιδιού ώστε να έχει εμπιστοσύνη σε σχέση με τις ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΕΙΣ του για την πραγματικότητα της ζωής του

Συνήθως οι ενήλικοι, με την καλή πρόθεση να προστατέψουν το παιδί και να το βοηθήσουν, σπεύδουν να αξιολογήσουν τις καταστάσεις για χάρη του παιδιού στην προσπάθεια να το κατευθύνουν στη «σωστή» κατεύθυνση. Αυτές οι αξιολογήσεις των ενηλίκων που υποκαθιστούν τις αξιολογήσεις του παιδιού μπορεί να αφορούν: Α) το **περιεχόμενο** (τα θέματα που είναι σημαντικά) και Β) τους **τρόπους** συναισθηματικής και πρακτικής διαχείρισης των σημαντικών θεμάτων

Α. Συχνά οι ενήλικοι, λοιπόν, κρίνουν ως μη σημαντικά **τα θέματα** που απασχολούν το παιδί (τις προτιμήσεις του). Για παράδειγμα μπορεί να κρίνουν ως μη σημαντικό το γεγονός ότι το παιδί το απασχολεί το γεγονός ότι έχασε η ομάδα μπάσκετ στην οποία παίζει και του λένε να μη στεναχωριέται.

B1. Επίσης μπορεί να εκφράζουν τις δικές τους **συναισθηματικές αξιολογήσεις** για θέματα που θεωρούν σημαντικά (π.χ. «μπράβο, τα πήγες πολύ ωραία στα μαθήματα»). Αν και ο έπαινος δίνεται συνήθως με τις καλύτερες προθέσεις η υπερβολική χρήση του είναι αποθαρρυντική γιατί μπορεί –άθελά μας- να μεταβιβάζει στο παιδί το μήνυμα ότι δεν έχουν σημασία οι δικές του αξιολογήσεις και συναισθήματα για αυτά που συμβαίνουν στη ζωή τους αλλά οι αξιολογήσεις των άλλων. Το παιδί έτσι μαθαίνει ότι αξίζει, μόνο όταν ικανοποιεί τους άλλους.

Επίσης, συχνά, παιδιά που είναι πολύ αποθαρρυσμένα (γενικότερα ή σε ένα συγκεκριμένο τομέα), ΔΕΝ πιστεύουν τον έπαινό μας, θεωρώντας ότι απλά τον δίνουμε για να κάνουμε το παιδί να νιώσει καλά, χωρίς όμως να το πιστεύουμε. Θα συζητήσουμε παρακάτω εναλλακτικές λύσεις στον έπαινο.

B2. Επίσης οι ενήλικοι, μπροστά στο άγχος τους να προστατέψουν το παιδί από κακοτοπιές, δε το στηρίζουν να κάνει επιλογές το ίδιο αλλά προσπαθούν να βρουν τη σωστή λύση για αυτό, τους σωστούς **τρόπους** διαχείρισης των σημαντικών θεμάτων. Αυτό συχνά έχει σαν αποτέλεσμα το παιδί να μη μαθαίνει να αποφασίζει το ίδιο ενώ συχνά και οι συμβουλές που δίνουν οι ενήλικοι δεν είναι «σωστές», γιατί ούτε με την υποκειμενική πραγματικότητα του παιδιού έχουν να κάνουν αλλά και συχνά ούτε και με την αντικειμενική πραγματικότητα. Αυτή τη βιώνει μόνο το ίδιο το παιδί και δεν μπορεί να τη μεταφέρει με όλη της τη δυναμική στον «παντογνώστη» ενήλικο (κηδεμόνα ή δάσκαλο).

Η προσπάθεια των ενηλίκων να βρουν τη σωστή λύση για το παιδί έχει να κάνει με την πεποίθηση ότι ένα λάθος μπορεί να είναι καταστροφικό και ότι το παιδί πιθανά δεν θα μπορεί να αντέξει τις συνέπειές του. Η δημιουργία λαθών όμως είναι το πρώτο ουσιαστικό μέρος μιας διαδικασίας μέσα από την οποία ο άνθρωπος μαθαίνει. Αν ο ενήλικος πιστεύει ότι το παιδί μπορεί να αντέξει τις συνέπειες λαθών και ότι μπορεί να τα αξιολογήσει και να βρει καινούριες λύσεις μεταβιβάζει το μήνυμα: «Ωραία δεν είσαι ευχαριστημένος από αυτή τη λύση... Κάτι έμαθες από αυτό όμως.» Μετά το παιδί μπορεί να δοκιμάσει καινούριες εναλλακτικές λύσεις.

Όλες αυτές οι ενήλικες συμπεριφορές συχνά μπορεί να μεταβιβάζουν στο παιδί την ιδέα ότι το ίδιο δεν αξίζει ούτε σε σχέση με το *τι* επιλέγει ως σημαντικό, ούτε και σε σχέση με το *πώς* το αξιολογεί συναισθηματικά ούτε και σε σχέση με το *πώς* επιλέγει να δοκιμάσει να δράσει σχετικά με αυτό. Μπορεί να μεταβιβάζει την αντίληψη ότι αξίζει μόνο υπό προϋποθέσεις, όταν δηλαδή επιλέγει τα πράγματα που οι άλλοι ξέρουν καλύτερα από αυτό,

όταν νιώθει για αυτά τα συναισθήματα που οι άλλοι έχουν αποφασίσει ως τα πιο κατάλληλα και όταν δρα με συμπεριφορές που οι άλλοι έχουν επιλέξει ως τις πιο κατάλληλες.

Η ενθάρρυνση από την άλλη είναι μια συμπεριφορά η οποία μεταβιβάζει στο παιδί ότι για τον ενήλικο έχουν σημασία οι αξιολογήσεις του ίδιου του παιδιού για τα πράγματα.

Στα επόμενα κεφάλαια του παρόντος κειμένου θα μιλήσουμε με λεπτομέρειες για εναλλακτικές λύσεις με τις οποίες ο ενήλικος μπορεί να υποστηρίξει το παιδί ώστε να αξιολογεί το ίδιο την πραγματικότητα και έτσι να αποκτά θάρρος στη ζωή.

Β. Υποστήριξη του παιδιού ώστε να αντέχει στις δυσκολίες και να αντιλαμβάνεται ότι ΕΞΕΛΙΣΣΕΤΑΙ ΠΡΟΣ ΤΟ ΚΑΛΥΤΕΡΟ

Οι προαναφερθείσες συμπεριφορές των ενηλίκων γίνονται με τις καλύτερες προθέσεις. Γίνονται για να προστατέψουν τα παιδιά από τις δυσκολίες και τα προβλήματα. Όμως με αυτόν τον τρόπο μπορεί να του λένε έμμεσα ότι το ίδιο δεν μπορεί να αντέξει τις δυσκολίες ούτε και να τις αντιμετωπίσει. Μπορεί να μεταβιβάζουν το μήνυμα στο παιδί ότι είναι ένα πλάσμα αδύνατο που βρίσκεται σε διαρκή κίνδυνο για λάθη και όχι ένα πλάσμα που προσπαθεί, βελτιώνεται και μαθαίνει μέσα από τις δυσκολίες άρα είναι ικανό να ανταπεξέλθει στη ζωή.

Η ενθάρρυνση από την άλλη είναι μια συμπεριφορά η οποία μεταβιβάζει στο παιδί ότι ο ενήλικος τον βλέπει ως άνθρωπο που παρά τις δυσκολίες και τα πτωγυρίσματα μπορεί και εξελίσσεται προς το καλύτερο.

Στα επόμενα κεφάλαια του παρόντος κειμένου θα μιλήσουμε με λεπτομέρειες για εναλλακτικές λύσεις με τις οποίες ο ενήλικος μπορεί να το καταφέρει αυτό.

Γ. Υποστήριξη του παιδιού ώστε να ΕΙΝΑΙ ΣΥΝΔΕΔΕΜΕΝΟ ΘΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Επίσης συχνά οι ενήλικοι μεταβιβάζουν στο παιδί την αντίληψη ότι ο μόνος τρόπος για να σχετιστούν με το περιβάλλον τους είναι ανταγωνιστικός (ότι αξίζουν μόνο όταν ξεπερνούν τους άλλους, όταν είναι καλύτεροι). Συχνά δεν δίνουν προσοχή στη συνεισφορά του παιδιού ή όταν το κάνουν το κάνουν με έναν ελεγκτικό τρόπο. Λένε μπράβο αντί για ευχαριστώ. Αυτό και πάλι δίνει το μήνυμα στο παιδί ότι εγώ είμαι αυτός που αποφασίζει τι είναι καλό και τι κακό και χρειάζεται να σε κατευθύνω προς αυτό. Το ευχαριστώ όμως είναι απλώς μια πληροφορία που δίνεται στο παιδί ως ισότιμο συνομιλητή την οποία το παιδί καλείται να αξιολογήσει από μόνο του.

Στα επόμενα κεφάλαια του παρόντος κειμένου θα μιλήσουμε με λεπτομέρειες για εναλλακτικές λύσεις που βοηθούν το παιδί να νιώθει ότι συνεισφέρει και ότι συνδέεται θετικά με το κοινωνικό του περιβάλλον, λύσεις που δίνουν θάρρος για τη ζωή.

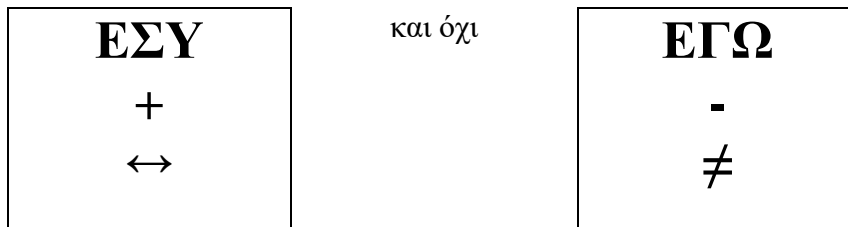
Οι ενήλικοι συμπεριφέρονται με αυτό τον τρόπο γιατί συχνά αυτόν τον τρόπο έχουν μάθει ως κυρίαρχο από τους δικούς τους γονείς και δασκάλους. Το να προσπαθήσει κανείς να αλλάξει με μιας συμπεριφορές που έχει μάθει από τα πολύ μικρά του χρόνια και τις οποίες ακολουθεί επί δεκαετίες μόνο αποτυχία, άγχος και ενοχή μπορεί να φέρει. Αυτό που μπορεί να βοηθήσει τον ενήλικο είναι να δοκιμάσει σιγά σιγά να αυξήσει τις ενθαρρυντικές συμπεριφορές του προς το παιδί. Μπορείτε ίσως να σκεφτείτε (ή να συζητήσετε με άλλους) τις περιπτώσεις που είσαστε πιο ενθαρρυντικός/ή έτσι και αλλιώς από μόνοι σας και να προσπαθήσετε να κάνετε περισσότερο από αυτές τις συμπεριφορές. Επίσης μπορείτε να πάρετε ιδέες από τους ενθαρρυντικούς τρόπους δράσης που προτείνουμε παρακάτω και να τους εντάξετε στο ρεπερτόριο των συμπεριφορών σας. Τα παιδιά συχνά αναγνωρίζουν την προσπάθεια και τη βελτίωση πολύ πιο εύκολα και άμεσα από ότι εμείς οι ενήλικοι και δεν απαιτούν τελειότητα. Αυτό που συχνά κυρίως χρειάζονται είναι ένα πρότυπο ενός

ανθρώπου που προσπαθεί, αλλάζει, δέχεται τις δυσκολίες και επιχειρεί να τις αντιμετωπίσει. Αυτό που συχνά κυρίως χρειάζονται είναι τη σχέση με έναν ενήλικο που μπορεί να μην κάνει τα πάντα «σωστά» αλλά ενδιαφέρεται τόσο πολύ για τα παιδιά ώστε προσπαθεί να βελτιώνει τη σχέση. Και συχνά κυρίως ένα πρότυπο ενός ανθρώπου που δέχεται τα όρια του και έχει το θάρρος να μην είναι τέλειος.

Σας καλούμε λοιπόν τις προτάσεις για ενθαρρυντική συμπεριφορά που ακολουθούν να τις δείτε ως εναλλακτικές πρακτικές τις οποίες μπορείτε να βάλετε στο ρεπερτόριό σας, να πειραματιστείτε με αυτές και να τις δοκιμάσετε με ενδιαφέρον και καλή διάθεση και όχι ως κριτήρια με τις οποίες θα συγκρίνετε τον εαυτό σας προσπαθώντας να γίνεται τέλειοι. Είναι απλά ιδέες και ευπρόσδεκτες είναι και οι δικές σας σχετικές ιδέες αλλά και εμπειρίες.

A3. Η εναλλακτική στάση της ενθάρρυνσης

Αν θα θέλαμε λοιπόν να περιγράψουμε σχηματικά το πώς τείνει να βλέπει ένας ενήλικος ένα παιδί καθώς το ενθαρρύνει, θα λέγαμε ότι είναι ο ακόλουθος.

Σχήμα 2. Το βλέμμα της ενθάρρυνσης προς το παιδί

Παρακάτω θα δούμε πώς αυτές οι βασικές πρακτικές αρχές εκφράζονται: α) στον τρόπο με τον οποίο μπορεί να **μιλάει** ο εκπαιδευτικός και β) στον τρόπο με τον οποίο μπορεί να **δρα** ο εκπαιδευτικός (δηλαδή οργανώνει το περιεχόμενο της διδασκαλίας).

Στο πλαίσιο της διαπραγμάτευσης με αυτόν τον τρόπο του θέματος θα δώσουμε σε σημεία του κειμένου ιδιαίτερη έμφαση: α) στον τρόπο με τον οποίο μπορεί ο εκπαιδευτικός να **μιλάει τόσο σε περίπτωση επιτυχίας όσο και αποτυχίας** και β) στον τρόπο με τον οποίο μπορεί ο εκπαιδευτικός να **δρα ώστε να αξιολογείται η επιτυχία / αποτυχία με ενθαρρυντικό τρόπο**.

Τα σύμβολα που παρουσιάστηκαν μέσα στα τετραγώνια παραπάνω (ΕΣΥ, +, ↔, ΕΓΩ, -, ≠) θα εμφανίζονται κατά καιρούς και στο υπόλοιπο μέρος του παρόντος κειμένου για να σας καθοδηγούν σε σχέση με το ποιο τμήμα της ενθαρρυντικής στάσης εκφράζουν οι ενθαρρυντικές πρακτικές που προτείνουμε.

Φυσικά οι πρακτικές που προτείνουμε ΔΕΝ εξαντλούν τις δυνατές επιλογές και εσείς μπορεί να βρείτε άλλες, καλύτερες ή πιο κατάλληλες στο πλαίσιό σας, πρακτικές που θα βοηθούν τα παιδιά να εμπιστεύονται τις αξιολογήσεις τους, να έχουν θετική εικόνα για την πορεία τους και να συνδέονται θετικά με το περιβάλλον τους.

Β. Τι μπορούμε να ΛΕΜΕ όταν ενθαρρύνουμε

Β1. Τι μπορούμε να ΛΕΜΕ ΓΕΝΙΚΩΣ, όταν ενθαρρύνουμε

Λέμε **ΌΧΙ** ΣΤΗΝ ΑΠΟΘΑΡΡΥΝΣΗ

Λέμε **ΝΑΙ** ΣΤΗΝ ΕΝΘΑΡΡΥΝΣΗ

B1.1. ΟΧΙ ΣΤΗΝ ΑΠΟΘΑΡΡΥΝΣΗ

Αποφεύγουμε το

(να αξιολογούμε εμείς για το παιδί ή να αξιολογούμε το παιδί)

συμβουλές Αποφεύγουμε να δίνουμε τη βοήθεια ή τη συμβουλή μας με άκαμπτους τρόπους (π.χ. «πρέπει να κάνεις αυτό...» «κάνε το έτσι...»). Μεταβιβάζουν έμμεση κριτική.

α) Αντί να δώσουμε λύσεις και κατευθύνσεις μπορούμε απλά να ρωτήσουμε: «Τι νομίζεις ότι μπορείς να κάνεις για αυτό;»

β) Όταν δεν μπορούμε με τίποτα να αποφύγουμε να δώσουμε τη δική μας βοήθεια τότε μπορούμε να τη δώσουμε με πιο ευέλικτους τρόπους, όπως με το να προτείνουμε ρωτώντας: «Τι θα μπορούσε να συμβεί αν...» «Σκέφθηκες να...;» «Αναρωτιέμαι αν ένα καθαρότερο γραπτό θα βοηθούσε τους ανθρώπους να ευχαριστηθούν καλύτερα την έκθεσή σου;».

είσαι Αποφεύγουμε φράσεις που κρίνουν την αξία του παιδιού (π.χ. «είσαι τόσο καλό παιδί», «ανίκανος είσαι...;») Διαχωρίζουμε το δράστη από τη δράση

Αποφεύγουμε το

την κριτική και τις αρνητικές παρατηρήσεις

— Αποφεύγουμε την κριτική και τις αρνητικές παρατηρήσεις.

Αποφεύγουμε επίσης βλέμματα, τόνο φωνής, στάση σώματος και γενικότερα μη λεκτική συμπεριφορά που λέει: «Πάλι τελευταίο, τέλειωσες», «Φαίνεται, πως είναι πολύ δύσκολο για σένα», «Δεν μπορείς να δουλέψεις χωρίς επίβλεψη» κτλ.

(Μία μη λεκτική συμπεριφορά η οποία συχνά μεταβιβάζει την πληροφορία στους «κακούς» μαθητές ότι είναι ανίκανοι και την οποία συχνά ακολουθούν ασυνείδητα οι εκπαιδευτικοί είναι η ακόλουθη: Τους δίνουν λιγότερο χρόνο να απαντήσουν σε μια ερώτηση στην οποία δυσκολεύονται σε σύγκριση με τους «καλούς» μαθητές που αν δυσκολευτούν παίρνουν από τον εκπαιδευτικό περισσότερο χρόνο και στήριξη)

Αποφεύγουμε το

τις συγκρίσεις με άλλους

≠

Δεν συγκρίνουμε τα παιδιά με άλλους. Δεν λέμε π.χ. «Δες τι καλά που το κάνεις ο αδερφός σου, παραδειγματίσου από αυτόν». «Γιατί δεν προσπαθείς όπως ο ξάδερφός σου», «Δες τι καλό παιδί είναι η Μαρία». Τέτοιου τύπου δηλώσεις το μόνο που δημιουργούν είναι ανταγωνισμό και έχθρα ανάμεσα στα παιδιά χωρίς να κινητοποιούν το παιδί στο οποίο απευθύνονται. Το παιδί νιώθει μειωμένο και λιγότερο ικανό από τον άλλο και άρα δεν προσπαθεί καν να βελτιωθεί.

B1.2. ΝΑΙ ΣΤΗΝ ΕΝΘΑΡΡΥΝΣΗ

Δίνουμε έμφαση στα θετικά (αλλά με διαφορετικό τρόπο από ότι στον έπαινο).

Λέμε στο παιδί: ΣΗΜΑΣΙΑ ΕΧΕΙΣ:		
	και	όχι
1. ΕΣΥ (και το τι νιώθεις)		1. ΕΓΩ
2. που προσπαθείς και βελτιώνεσαι, με τα θετικά σημεία στη δουλειά σου		2. όταν πετυχαίνεις αποτέλεσμα
3. και που συνεισφέρεις		3. και ξεπερνάς τους άλλους
4. Σ' ΕΜΠΙΣΤΕΥΟΜΑΙ		4. ΔΕΝ Σ' ΕΜΠΙΣΤΕΥΟΜΑΙ

Το λέμε και στην επιτυχία

και στην αποτυχία και όχι μόνο στην επιτυχία

(Προσοχή: Δεν δίνω ενθάρρυνση με το ένα χέρι και αποθάρρυνση με το άλλο. Δεν συμπληρώνουμε τα ενθαρρυντικά μας λόγια με φράσεις όπως «αλλά», «όμως», «παρόλα αυτά» ή «καιρός ήταν» και «δες τι μπορείς να κάνεις όταν προσπαθείς»).

Δείτε λεπτομερή παραδείγματα στην επόμενη σελίδα.

Η ΕΙΔΙΚΗ ΔΙΑΛΕΚΤΟΣ ΤΗΣ ΕΝΘΑΡΡΥΝΣΗΣ

ΠΡΟΣΞΕΤΕ. Σ' αυτές τις ώρες συνειδητά παραμερίζουμε από το λεξιλόγιο μας τις λέξεις που είναι γεμάτες αξιολόγηση (παράδειγμα: καλός, σπουδαίος, θαυμάσιος κλπ.). Μπορούμε να τις αντικαθιστούμε με λέξεις που ενθαρρύνουν.

Μπορούμε να λέμε στο παιδί:
ΠΑΙΔΙ ΜΟΥ, ΣΗΜΑΣΙΑ ΕΧΕΙΣ:

ΕΣΥ	Φράσεις που Δείχνουν Παραδοχή
1.ΕΣΥ και το τι νιώθεις →	(Ένα βλέμμα, ένα χαμόγελο, ένα άγγιγμα) – «Πώς νιώθεις γι' αυτό;»* – «Φαίνεται ότι ευχαριστήθηκες μ' αυτό».* – «Χαίρομαι που ευχαριστήθηκες μ' αυτό». – «Χαίρομαι που σου αρέσει το τάδε μάθημα». → – «Φαίνεσαι δυσαρεστημένος με αυτό». – «Είσαι απογοητευμένος, ξέρω. Θα 'θελες να το συζητήσουμε;» – «Εφόσον δεν είσαι ικανοποιημένος, τι νομίζεις ότι μπορείς να κάνεις ώστε να ικανοποιηθείς αρκετά/ώστε να νιώσεις καλύτερα;»*
+	Φράσεις που Αναγνωρίζουν την Προσπάθεια και τη Βελτίωση και τα Θετικά Σημεία
2.που • προσπαθείς → • και βελτιώνεσαι → • με τα θετικά σημεία στη δουλειά σου →	– «Φαίνεται ότι κατέβαλες μεγάλη προσπάθεια γι' αυτό» – «Φαίνεται ότι ξόδεψες πολλή ώρα να βρεις μια λύση». – «Χαίρομαι που προθυμοποιήθηκες, να (π.χ.) να παρουσιάσεις την άσκηση/εργασία σου» – «Βλέπω ότι προχωρείς καλά». – «Κοίταξε πόση πρόοδο έχεις κάνει». (Προσδιορίστε με ακρίβεια πως έχεις κάνει την πρόοδο) – «Βλέπω ότι έμαθες κάτι καινούριο μέσα από αυτή τη διαδικασία» (Προσδιορίστε με ακρίβεια) – Τι καινούριο έμαθες μέσα από όλα αυτά; – «Έχεις μεγάλη βελτίωση στο...» (Προσδιορίστε) – «Ίσως πιστεύεις ότι δεν έφτασες ακόμα το στόχο σου. Κοίτα όμως πόσο πολύ έχεις προχωρήσει». – «Μου αρέσει ο τρόπος που το χειρίστηκες». – «Μου αρέσει ο τρόπος που αντιμετωπίζεις αυτό το πρόβλημα». – «Σ' εκείνο το σημείο, τα πήγες πολύ καλά...» – «Σήμερα έκανες 10 λέξεις χωρίς λάθη». – «Αυτή την λέξη την έκανες στο μεγαλύτερο της σωστά». – «Βλέπω ότι σήμερα έδειξες ιδιαίτερη προσοχή στο μάθημα». – «Αγαπητοί γονείς του Δημήτρη. Σας γράφω για να σας ενημερώσω ότι ο Δημήτρης παρουσιάζει βελτίωση στο... και στο...»

Φράσεις που Συγκεντρώνουν την Προσοχή στη Συνεισφορά

3. που συνεισφέρεις →
- «Ήταν πολύ ωραίο εκ μέρους σου που νοιάστηκες για...»
 - «Ευχαριστώ, εκτιμώ αληθινά το..., γιατί με διευκολύνει πολύ στη δουλειά μου».
 - «Οι προσπάθειες σου νομίζω ότι βοήθησαν τη συζήτηση μας».
 - «Χρειάζομαι τη βοήθειά σου για...»
 - Έχεις επιδεξιότητα στο... Θάθελες να το κάνεις για την τάξη;»
- Στην τάξη όλη:
- «Σήμερα χάρηκα πολύ. Ευχαριστώ».

Φράσεις που Δείχνουν Εμπιστοσύνη

4. Σ' ΕΜΠΙΣΤΕΥΟΜΑΙ →
- «Επειδή σε ξέρω καλά, είμαι σίγουρη ότι θα τα καταφέρεις!»
 - «Θα το ξεπεράσεις!»
 - «Έχω εμπιστοσύνη στην κρίση σου.»
 - «Είναι δύσκολο, είμαι όμως σίγουρη ότι θα το ξεπεράσεις!»
 - «Θα βρεις λύση».
 - «Μπορείς να το κάνεις. Έχεις κάνει ήδη ένα σημαντικό μέρος».

Τα λέμε και στην επιτυχία
και στην αποτυχία και όχι μόνο στην επιτυχία.

B2. Τι μπορούμε να ΛΕΜΕ στην περίπτωση επιτυχίας και στην περίπτωση αποτυχίας όταν ενθαρρύνουμε

B2.1. ΜΙΛΗΣΤΕ ΓΙΑ ΤΑ ΑΡΝΗΤΙΚΑ ΘΕΤΙΚΑ (δηλ με θετικά τρόπο).

1. Μιλήστε για τα λάθη θετικά.

α) Παραδεχτείτε ότι κάνετε κι εσείς λάθη.

β) ... και μετά παίξτε αυτό το παιχνίδι:

- «Το συνθηματικό για να βγούμε από την τάξη είναι να πούμε ένα λάθος που κάναμε πρόσφατα (λάθος στο σπίτι, στο σχολείο ή όπου αλλού)»

- Αργότερα..... «Το συνθηματικό για να βγούμε από την τάξη είναι να πούμε ένα λάθος που κάναμε πρόσφατα στη γεωγραφία και τι μάθαμε από αυτό»

- Και μια άλλη φορά «Το συνθηματικό είναι ένα πρόσφατο λάθος μας και μια ιδέα για το τι μπορούμε να κάνουμε για να μην το ξανακάνουμε»

2. Συζητήστε για τα λάθη ως ευκαιρίες βελτίωσης (και ως ένδειξη προσπάθειας).

- Άλλωστε περισσότερα λάθη γίνονται από δραστήριους ανθρώπους. Ενθουσιώδη σχόλια για τα λάθη κινητοποιούν τους/τις μαθητές/τριες να συνεχίσουν να δουλεύουν.

«Έκανες ένα λάθος. Ε και; Τώρα ξέρεις που να δώσεις προσοχή. Για να δούμε τι μπορείς να μάθεις από αυτό;». «Δεν είναι και πολύ σπουδαίο αυτό το λάθος. Άλλωστε αν δεν έκανες λάθη ποτέ, εγώ δεν θα είχα δουλειά»

- Θυμηθείτε να κάνετε κοινωνούς αυτής της νέας νοοτροπίας για τα λάθη και τους γονείς κουβεντιάζοντας μαζί τους με σεβασμό για αυτήν την «νέα» στάση απέναντι στα λάθη.

3. Μιλήστε για τα λάθη συνετά (δηλ. με μέτρο).

Έμφαση δίνετε κυρίως στα θετικά. Γιατί όχι ένα πράσινο στυλό για τα σωστά και τα ιδιαίτερα όμορφα ενός γραπτού;

Μη διορθώνετε όλα τα λάθη. (Το έργο της διόρθωσης ας χωριστεί σε εύκολα μικρότερα βήματα, έτσι ώστε να μπορούν να το κατανοήσουν και να το χειριστούν οι μαθήτριες/τες). Δώστε την ευκαιρία στα ίδια τα παιδιά να εστιάσουν στη διόρθωση ενός ή δυο λαθών ή τύπων λαθών τη φορά.

B2.2. ΒΟΗΘΗΣΤΕ ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΝΑ ΚΑΤΑΝΟΗΣΕΙ ΤΙΣ ΕΠΙΤΥΧΙΕΣ ΤΟΥ**Συζητήστε με το παιδί για τις επιτυχίες του και τις προόδους του.**

Αναλύστε τη σχέση των επιτυχιών με τα παρελθόν και το μέλλον.

π.χ. Θυμάσαι που δεν μπορούσες παλιά να μάθεις την ορθογραφία πολλών λέξεων. Θες τώρα στον κουμπαρά σου πόσες λέξεις έχεις μέσα. «Κοίταξε πόσα στοιχεία από τη λίστα κατάφερες αυτό το μήνα. Πόσα νομίζεις ότι μπορείς να κάνεις τον επόμενο μήνα;»

Αναλύστε τη σχέση των επιτυχιών με το ίδιο το παιδί.

Δείξτε τους ότι οι επιτυχίες τους δεν είναι απλά αποτέλεσμα τύχης ή της βοήθειας των άλλων ή της ευκολίας της εργασίας. Είναι κυρίως αποτέλεσμα της δικής τους ικανότητας και προσπάθειας π.χ. «Ξέρεις γιατί τα κατάφερες σε αυτή την εργασία;»

Ζητήστε να επαναλάβουν τις επιτυχίες τον παρελθόντος.

Αυτό μπορεί να είναι μια επιπλέον ένδειξη για τούς «δύσπιστους» μαθητές ότι η επιτυχία είναι δικό τους έργο και όχι θέμα «τύχης» ή επιπλέον βοήθειας. Με αυτό τον τρόπο τα παιδιά όχι μόνο έχουν την εμπειρία ακόμη περισσότερης επιτυχίας αλλά και βελτιώνουν τα λάθη τους.

Γ. Τι μπορούμε να ΚΑΝΟΥΜΕ, όταν ενθαρρύνουμε

Γ1. Τι μπορούμε να ΚΑΝΟΥΜΕ ΓΕΝΙΚΩΣ, όταν ενθαρρύνουμε

Τα ΕΡΓΑ που αναθέτουμε είναι:

ΕΡΓΑ ΒΑΤΑ

1. Δίνουμε έργα ανάλογα με τις δυνατότητές τους. Δίνουμε **τόση και τέτοια δουλειά** στο παιδί ώστε να είναι ταυτόχρονα αρκετά δύσκολη και αρκετά εύκολη. Αρκετά δύσκολη **ώστε να αποτελεί μια μικρή πρόκληση** για αυτό και αρκετά εύκολη **ώστε να μπορεί να τα καταφέρει**. Και σταδιακά αυξάνουμε. Χωρίζουμε τα έργα σε μικρά βήματα και αναθέτουμε ένα βήμα τη φορά. Βοηθάμε καλύτερα όταν δίνουμε επανατροφοδότηση μετά από κάθε βήμα στα αποθαρρυσμένα παιδιά.
2. Δίνουμε έργα που **αναγνωρίζουμε τη δυσκολία τους**. Είναι αποθαρρυντικό να πείτε: «Έλα, είναι εύκολο, προσπάθησε και Θα τα καταφέρεις» σε ένα μαθητή που υποκειμενικά δυσκολεύεται. Αντίθετα είναι ενθαρρυντικό να πείτε: «Το ξέρω πως είναι δύσκολο, σου έχω όμως εμπιστοσύνη ότι Θα τα καταφέρεις».
3. Δίνουμε έργα **περιορισμένα χρονικά**. Τα δύσκολα έργα γίνονται πιο ελαφριά όταν ξέρουμε πως κάποτε Θα τελειώσουν. Ορίστε συγκεκριμένα το χρόνο τερματισμού.

ΕΣΥ

ΕΡΓΑ ΕΛΚΥΣΤΙΚΑ (δηλ. ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ καθορισμένα)

Κάποια από τα πράγματα που μπορεί να βοηθήσουν προς αυτή την κατεύθυνση είναι τα έργα που δίνουμε να είναι έργα:

1. **με υλικά συγκεκριμένα** (που μπορούν να τα δουν, να τα αισθανθούν και να τα χειριστούν).
Τα τέσσερα κριτήρια της Maria Montessori για τα συγκεκριμένα παιδαγωγικά υλικά είναι: υλικά ελκυστικά, αυτοεξηγήσιμα, αυτοδιορθούμενα, επαναχρησιμοποιήσιμα (έτσι ώστε να μπορούν να εξασκούνται τα παιδιά με αυτά ξανά και ξανά).
2. **που μπορούν να αφορούν και τις επτά ευφυΐες** του Howard Gardner: λεκτική/γλωσσική, λογική/μαθηματική, οπτική/χωρική, μουσική/ρυθμική, σωματική κιναισθητική, ενδοπροσωπική, διαπροσωπική. Δοκιμάστε να βρείτε ποια είναι η κυρίαρχη ευφυΐα στους/στις αποθαρρυσμένους/ες μαθητές/τριες (δηλ. στα παιδιά που επιδεικνύουν ανικανότητα/ που αποφεύγουν την αποτυχία) και ξεκινήστε από εκεί. (βλ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3).

ΕΡΓΑ ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΑ ΑΠΟ ΤΑ ΙΔΙΑ

2. Αξιοποιήστε τα ίδια τα παιδιά. Ζητήστε από τούς μαθητές να συμμετέχουν στη διαμόρφωση τον προγράμματος. Τότε είναι που τα ποικίλα έργα που αφορούν τις επτά ευφώνες θα έχουν επιτυχία μέσα στην τάξη.

MAZI ↔

ΕΡΓΑ ΠΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΜΕ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ

1. **Πολλά αποθαρρυσμένα παιδιά χρειάζονται ιδιαίτερη βοήθεια**, π.χ. για να καλύψουν κενά. Πέρα από αυτή που δίνετε εσείς ή ενήλικες εθελοντές **μπορούν να βοηθήσουν και οι συμμαθητές τους ή και μεγαλύτερα παιδιά**. (Τα παιδιά νιώθουν καλύτερα συνήθως με τους συμμαθητές τους, όταν αυτοί βοηθούν και «δεν το παίζουν δάσκαλοι», πράγμα για το οποίο μπορείτε να φροντίσετε).

Τα αποθαρρυσμένα παιδιά βοηθούνται πολύ, όταν εμπλακούν σε φιλία με τους συμμαθητές τους. Μπορείτε να προωθήσετε τέτοιες φιλίες και μια ζεστή δική σας σχέση με τέτοια παιδιά.

2. Αλλά και γενικότερα είναι χρήσιμο να εμπλέκουμε τους μαθητές στο να βοηθούν ο ένας τον άλλο.

Μια τέτοια πρακτική έχει πολλά πλεονεκτήματα:

A) Δημιουργεί ένα κλίμα συνεργασίας και νοιαξίματος μέσα στην τάξη. Εκπαιδευεί τα παιδιά στις πολύ σημαντικές δεξιότητες του να δίνω και να δέχομαι βοήθεια

B) Δίνει στο παιδί που βοηθά μια αίσθηση ικανότητας και αξίας

Γ) Βοηθά τον «βοηθό» να κατανοήσει πιο ολοκληρωμένα το υλικό και να γίνει πιο ενθουσιώδης και με αυτοπεποίθηση μαθητής

Δ) Οι μαθητές δέχονται πιο εύκολα βοήθεια από τους συνομηλικούς τους παρά από ενήλικους. Είναι πιο χαλαρωμένοι, πιο ελεύθεροι να δοκιμάσουν κι ας αποτύχουν, κι ας κάνουν λάθη.

E) Βοηθά τον εκπαιδευτικό να παρακολουθεί καλύτερα και να εξατομικεύει τη διδασκαλία. Οι μαθητές έτσι παίρνουν περισσότερη ιδιαίτερη προσοχή, τα καταφέρνουν καλύτερα, μειώνεται η αίσθηση απογοήτευσης που έχουν και μειώνονται έτσι και οι διαταρακτικές συμπεριφορές.

Πώς μπορούμε να εφαρμόσουμε μια τέτοια πρακτική:

A.

Η γενική μεθοδολογία έχει ως εξής:

Ζητάμε από όλους τους μαθητές να κάνουν έναν κατάλογο με τα πράγματα που κάνουν καλά και με τα πράγματα που χρειάζεται να βελτιώσουν. Μετά ταιριάζουμε δυνατά σημεία με αδύνατα σημεία για την αλληλοδιδασκαλία. Φροντίζουμε ν' αλλάξουμε τους ρόλους και να περνάν από το ρόλο του μαθητή και του δασκάλου όλα τα παιδιά και όχι μόνο οι «καλοί» μαθητές.

Όμως υπάρχουν πολλοί ειδικοί τρόποι με τους οποίους ο εκπαιδευτικός μπορεί να πραγματοποιήσει στην τάξη αυτή τη μεθοδολογία.

Παραδείγματα.

1. Οι μαθητές έχουν πράσινες και κόκκινες κάρτες. Κατά τη διάρκεια δουλειάς στο θρανίο αυτοί που χρειάζονται βοήθεια τοποθετούν μπροστά στο θρανίο την

- κόκκινη κάρτα, ενώ αυτοί που καταλαβαίνουν το υλικό και είναι πρόθυμοι να βοηθήσουν επιδεικνύουν την πράσινη κάρτα.
2. Κάνουμε στον πίνακα μια λίστα των μαθητών που μπορούν να βοηθήσουν τους συμμαθητές τους σε μια εργασία.
 3. Αναθέτουμε σε συγκεκριμένα άτομα να δουλέψουν μαζί με έναν μαθητή που χρειάζεται βοήθεια. Αυτό μπορεί να οργανωθεί είτε με παιδιά από την ίδια τάξη είτε με μεγαλύτερα παιδιά που έρχονται σε μικρότερες τάξεις και βοηθούν.
 4. Οργανώνουμε τα θρανία των μαθητών έτσι ώστε να κάθονται σε ομάδες των τεσσάρων και τους πληροφορούμε ότι μπορούν να βοηθήσουν τους συμμαθητές τους
 5. Όταν δουλεύουν στο θρανίο και γυρνάμε από θρανίο σε θρανίο αντί να απαντάμε στις ερωτήσεις παίζουμε το ρόλο του συντονιστή που βοηθά την εμπλοκή των παιδιών (π.χ. «Γιατί δε ρωτάς τη Μαρία; Φαίνεται να κάνει καλή δουλειά με τα ετερόνυμα κλάσματα.», «Ίσως θα βοηθούσε, Βασίλη, αν μπορούσες να εξηγήσεις στην Ελένη γιατί...», «Πραγματικά εκτιμώ τη βοήθεια σου, Σοφία. Έκανες πολύ καλή δουλειά διδάσκοντας γιατί τον βοήθησες να ανακαλύψει την απάντηση μόνος του»)
 6. Εκπαιδευτικός: Ναι, Κατερίνα; Έχεις κάποια δυσκολία;
Κατερίνα: Κόλλησα. Ξέρω ότι όταν έχεις δεύτερα και τρίτα μπορείς να τα προσθέσεις μαζί αμέσως...
Ε.: Σωστά.
Κατερίνα: Αλλά δεν θυμάμαι τι κάνεις πρώτα.
Ε. Ίσως κάποιος άλλος θυμάται. Βασίλη, το ξέρεις;
Βασίλης: Πρέπει να βρεις τον κοινό κάτι...
Ε. Ναι ... αυτό είναι το μισό σωστό. Κανείς άλλος θυμάται το άλλο σωστό;
Γιάννα: Είναι ο κοινός παρανομαστής. Το κάναμε πέρσι.
Κατερίνα: Εμείς δεν το κάναμε
Βασίλης: Πήγαινε σε διαφορετικό σχολείο
Ε.: Κατάλαβα. Πρέπει να κάνατε διαφορετική ύλη.
Κατερίνα: Μάλλον
Ε. Ωραία, αργότερα μπορούμε να βρούμε τι έχεις μάθει το οποίο εμείς δεν έχουμε καλύψει και να μας το αναφέρεις
Κατερίνα: Νομίζω πως θα μπορούσα.
Ε. Αλλά τώρα, Είναι κανείς άλλος που δεν έκανε τους κοινούς παρανομαστές πέρσι; Αχά αρκετοί από εσάς. Πόσοι από εσάς τους έκαναν αλλά θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν λίγη έξτρα βοήθεια για να τους καταλάβουν; Μμμ... και πάλι αρκετοί. Εντάξει, ας χωριστούμε σε δύο ομάδες, σε αυτούς που καταλαβαίνουν τους κοινούς παρανομαστές και σε αυτούς που δεν τους καταλαβαίνουν. Μπορείτε να βοηθήσετε ο ένας τον άλλο να καταλάβει το πρόβλημα και αν κάποιος από εσάς έχουν ακόμη πρόβλημα μπορούμε να κανονίσουμε άλλοι μαθητές να σας δώσουμε έξτρα βοήθεια. Πως σας φαίνεται αυτό; (από το βιβλίο: Systematic Training for Effective Teaching)

Υπάρχουν τρόποι με τους οποίους μπορούμε να εξασφαλίσουμε ότι θα λαμβάνουν βοήθεια όλοι οι μαθητές από όλους και όχι μόνο οι «κακοί» μαθητές από τους «καλούς»;

Ο προσεχτικός αναγνώστης θα παρατηρήσει ότι κανένα από τα προηγούμενα παραδείγματα δεν ωθούν κατ' ανάγκη στο να βοηθούν μόνο οι πιο δυνατοί μαθητές τους πιο αδύνατους. Με κατάλληλους χειρισμούς του εκπαιδευτικού κάτι τέτοιο μπορεί να αποφευχθεί. Λέγοντας κατάλληλους χειρισμούς εννοούμε καταρχήν ότι ο εκπαιδευτικός μπορεί να είναι αρκετά προσεχτικός ώστε: α) εντοπίζει τις περιπτώσεις όπου οι πιο αδύναμοι επιδεικνύουν ιδιαίτερη ικανότητα και επιλέγει να προωθή την αλληλοβοήθεια σε τέτοιες περιπτώσεις β) συνδυάζει την αλληλοβοήθεια μαζί με άλλες τεχνικές ενθάρρυνσης στις οποίες έχουμε ήδη αναφερθεί.

Ακόμη ίσως τα παραδείγματα 4 και 5 να παρουσιάζουν πιο πρόσφορους τρόπους για να αποφύγει ο εκπαιδευτικός τον κίνδυνο η αλληλοβοήθεια να μετατραπεί σε πεδίο επίδειξης ικανότητας μόνο των «ικανότερων».

B.

Παρόλα αυτά υπάρχουν τουλάχιστον δύο ειδικές μεθοδολογίες που εξασφαλίζουν ότι δεν θα υπάρχει τέτοιος κίνδυνος.

A) Ο εκπαιδευτικός αντί να παραδώσει ο ίδιος ένα μάθημα ζητά από τους μαθητές να τον βοηθήσουν με τον ακόλουθο τρόπο, ο οποίος χωρίζεται σε δύο γενικές φάσεις. (α) Ο εκπαιδευτικός χωρίζει την τάξη σε 4 ομάδες. Οι ομάδες αυτές ονομάζονται ομάδες της Α' φάσης. Δίνει στην κάθε ομάδα από ένα χωρίο του μαθήματος. Ζητά από τον κάθε μαθητή να μελετήσει το χωρίο, να σκεφτεί τι είναι αυτό που δεν καταλαβαίνει και στη συνέχεια να συζητήσει τις απορίες του με τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας του. Στη συνέχεια οι μαθητές της κάθε ομάδας συζητούν πρόσφορους τρόπους με τους οποίους θα μπορούσαν να εξηγήσουν στους συμμαθητές τους το χωρίο το οποίο μελέτησαν. Ακολούθως ο κάθε μαθητής παίρνει κάποιο χρόνο μόνος του για να σκεφτεί και να αποφασίσει το δικό του ιδιαίτερο τρόπο, με τον οποίο μπορεί να παρουσιάσει το χωρίο στους συμμαθητές του. (β) Οι τέσσερις προαναφερθείσες ομάδες της Α' φάσης διαλύονται και δημιουργούνται καινούριες ομάδες των τεσσάρων ατόμων η κάθε μία. Αυτές είναι οι ομάδες της Β' φάσης. Η κάθε μία ομάδα της Β' φάσης αποτελείται από ένα μέλος από κάθε διαφορετική ομάδα από τις τέσσερις ομάδες της Α' φάσης. Έτσι προκύπτουν ομάδες των τεσσάρων, όπου ο/η καθένας/μία γνωρίζει και μπορεί να «εξηγήσει» στους άλλους ένα διαφορετικό χωρίο του μαθήματος. Το κάθε μέλος κάθε ομάδας των τεσσάρων ατόμων εξηγεί στους συμμαθητές του το δικό του χωρίο. *Προσοχή:* Σε όλη αυτή τη διαδικασία (και στις δύο φάσεις) ο εκπαιδευτικός γυρνά από ομάδα σε ομάδα και διευκολύνει τη δουλειά των παιδιών με διακριτικότητα.

B) Ο εκπαιδευτικός εισάγει στη διαδικασία της τάξης εκπαιδευτικές συζητήσεις, οι οποίες καταρχήν ξεφεύγουν από την τυπική «διδασκεία» ύλη. Οι εκπαιδευτικές αυτές συζητήσεις μπορούν να αφορούν ζητήματα, εργαλεία και συνήθειες τις οποίες τα παιδιά έχουν στη ζωή τους έξω από το σχολείο. Ο εκπαιδευτικός, λοιπόν, μπορεί να ζητήσει από ορισμένα παιδιά να εργαστούν για να παρουσιάσουν σε μικρές ομάδες στους συμμαθητές τους π.χ. τον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί και διορθώνεται ένα ποδήλατο ή μαγειρεύεται ένα φαγητό ή τις γνώσεις που έχουν για τα αυτοκίνητα ή τον τρόπο λειτουργίας ενός μουσικού οργάνου. Αυτές οι ανταλλαγές σε ζητήματα πρακτικής γνώσης μπορούν να δώσουν την ευκαιρία να επιδείξουν τις γνώσεις τους οι μαθητές που φαίνεται ότι καταρχήν δεν έχουν τίποτα να «διδάξουν» στους άλλους. Κι ακόμη οι ανταλλαγές αυτές μπορούν να αποτελέσουν πολύ καλές εισαγωγές για να ξεκινήσει η διδασκαλία κάποιας πιο «παραδοσιακής» διδακτικής ύλης.

Γ.

Σημαντικό για να έχουν επιτυχία αυτές οι διαδικασίες είναι να έχει προϋπάρξει κάποια μορφή διδασκαλίας για το πώς δίνεται μια σωστή βοήθεια στους μαθητές. Αυτό μπορεί να γίνει με απλό τρόπο, αλλά ακόμη καλύτερα να ακολουθηθεί μια πιο οργανωμένη διδασκαλία. Αυτή μπορεί να γίνει και σε μία διδακτική ώρα και περιλαμβάνει τέσσερις σύντομες φάσεις.

A) Ο εκπαιδευτικός κάνει μια λίστα με τα «κάνω» και «δεν κάνω» που περιλαμβάνει η βοήθεια σε έναν μαθητή.

B) Παρουσιάζει στην πράξη ως μοντέλο την κατάλληλη συμπεριφορά βοήθειας

Γ) Επιτρέπει στους μαθητές να κάνουν πρακτική της καινούριας συμπεριφοράς και να λάβουν ανατροφοδότηση για αυτήν (από τους συμμαθητές τους και από τον εκπαιδευτικό)

Αν το επιτρέπει ο εξοπλισμός μπορεί να γίνει και βιντεοσκόπηση της πρακτικής και παρουσίαση και συζήτηση πάνω στην βιντεοταινία

Γ2. Τι μπορούμε να ΚΑΝΟΥΜΕ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ, όταν ενθαρρύνουμε

1. ##### Χρησιμοποιούμε ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΑΥΤΟΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ
2. ##### Χρησιμοποιούμε ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗΣ της πρόοδου και των επιτυχιών
3. ##### Χρησιμοποιούμε ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΕΥΡΥΤΕΡΗΣ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗΣ των προσπαθειών και των έργων των παιδιών

ΕΣΥ

Χρησιμοποιούμε ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΑΥΤΟΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Βοηθούμε τους **μαθητές** να **αξιολογούν οι ίδιοι τον εαυτό τους και να θέτουν στόχους**.

- Π.χ. πολύ μικρές συζητήσεις αξιολόγησης (έστω και περιορισμένες σε ένα ή δύο θέματα ή εργασίες) δίνουν θάρρος στους μαθητές για τον εαυτό τους και σχετικά με το δικό μας ενδιαφέρον γι' αυτούς.
Π.χ. φτιάχνουμε και δίνουμε στους μαθητές μας κάρτες αξιολόγησης όπου θ' αξιολογήσουν πρώτα τα δυνατά τους σημεία και μετά τα αδύνατα. Από κάτω γράφουμε κι εμείς τη δική μας αξιολόγηση: πρώτα (και κυρίως) για τα δυνατά τους σημεία και μετά για τα αδύνατα σημεία. Στο τέλος συμφωνούμε με το παιδί μαζί ένα σχέδιο βελτίωσης που να του αρέσει.
Αυτές τις κάρτες αξιολόγησης (με την άδεια του παιδιού) μπορούμε να τις χρησιμοποιήσουμε και στις συναντήσεις με τους γονείς έτσι ώστε κι αυτοί να πληροφορηθούν την πρόδό του (χωρίς συγκρίσεις με άλλους μαθητές). (Βλέπε παράδειγμα μαθήματος Έκθεσης παρακάτω)
- χρησιμοποιούμε κάποιες από τις φράσεις παραδοχής (βλ. *ειδική διάλεκτος ενθάρρυνσης) για να διευκολύνουμε την αυτοαξιολόγηση.
- δοκιμάζουμε να τους βάλουμε να βαθμολογήσουν οι ίδιοι τους εαυτούς τους και μετά να εξηγήσουν τους βαθμούς;

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΦΥΛΛΟΥ ΑΥΤΟΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΜΑΘΗΤΩΝ

ΦΥΛΛΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

**Μάθημα
Εργασία**

**Όνομα μαθητή/τριας
Ημερομηνία**

ΣΧΟΛΙΑ ΜΑΘΗΤΗ / ΤΡΙΑΣ
Δυνατά Σημεία

ΣΧΟΛΙΑ ΔΑΣΚΑΛΟΥ
Δυνατά Σημεία

Σημεία που χρειάζονται βελτίωση

Σημεία που χρειάζονται βελτίωση

Γενική αξιολόγηση

Γενική αξιολόγηση

ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΜΑΣ ΓΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗ

Η ΠΡΟΟΔΟΣ ΠΟΥ ΕΓΙΝΕ

Υπογραφή μαθητή / μαθήτριας
Υπογραφή Δασκάλας

ΦΥΛΛΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Μάθημα	Γλώσσα	Όνομα μαθητή/τριας Μαρία Δήμου
Εργασία	Έκθεση για τα κατοικίδια ζώα	Ημερομηνία 20 Οκτωβρίου 2006

ΣΧΟΛΙΑ ΜΑΘΗΤΗ / ΤΡΙΑΣ

Δυνατά Σημεία

**Ο τρόπος που έγραψα για τα
όνειρα του Φοίβου**

Σημεία που χρειάζονται βελτίωση

Ορθογραφία

Γενική αξιολόγηση

**Αρκετά καλά. Μου άρεσε που το
έγραψα.**

ΣΧΟΛΙΑ ΔΑΣΚΑΛΟΥ

Δυνατά Σημεία

Ενδιαφέρων τρόπος να μιλήσεις
για τα όνειρα ενός σκύλου. Λέξεις
όπως «φοβισμένος» και «απαίσια»
μας βοηθούν να καταλάβουμε πώς
είναι να ονειρευόμαστε τα όνειρα
του Φοίβου

Σημεία που χρειάζονται βελτίωση

Ορθογραφία και καλλιγραφία.
Οργάνωση παραγράφων και
μεταβάσεις.

Γενική αξιολόγηση

Οι ζωντανές λεπτομέρειες κάνουν
αυτήν την έκθεση ενδιαφέρουσα
να τη διαβάσει κάποιος

ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΜΑΣ ΓΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗ

Η Μαρία θα πάρει βοήθεια από ένα βοηθό- μαθητή για την
ορθογραφία. Θα αντιγράψει την έκθεση αργά χρησιμοποιώντας το
γραφικό χαρακτήρα του Δημήτρη ως πρότυπο. Θα αλλάξει την
παράγραφο, δίνοντας ιδιαίτερη προσοχή στην οργάνωση των ιδεών.
Μετά θα ξεκινήσει την παράγραφο 3 χρησιμοποιώντας μία μεταβατική
λέξη.

Η ΠΡΟΟΔΟΣ ΠΟΥ ΕΓΙΝΕ

Η Μαρία έκανε στο τεστ ορθογραφίας 8 από τις 10 λέξεις σωστές

Υπογραφή μαθητή / μαθήτριας **Μαρία Δήμου**

Υπογραφή Δασκάλας **κυρία Παπαδοπούλου**

Χρησιμοποιούμε πρακτικές ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗΣ της προόδου και των επιτυχιών

1. Βοηθήστε **το παιδί** να αναγνωρίσει τα θετικά τον.

Χρησιμοποιήστε :

- για τα μικρά παιδιά «κουτιά ικανοτήτων» («κουμπαράδες των "μπορώ"»), όπου θα βάζουν χαρτάκια με τις δεξιότητες που κατέκτησαν.
- για τα μεγαλύτερα παιδιά άλμπουμ και λευκώματα, όπου θα έχουν τμήματα για τα «μαθηματικά προβλήματα που λύνω», «βιβλία που έχω διαβάσει», «αγγλικά ρήματα που κλίνω» κτλ. (Προσοχή: τα παιδιά δεν πρέπει να συγκρίνουν τα λευκώματά τους).
- ακόμη λίστες και σχεδιαγράμματα δεξιοτήτων και εννοιών που προβλέπουν τα αναλυτικά προγράμματα μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να τίθενται ρεαλιστικοί στόχοι και για να παρακολουθούν την πρόοδό τους τα παιδιά.

Ρωτήστε τα παιδιά ποιο από τα θετικά τους (ή τα επιτεύγματά τους) χρειάζεται αναγνώριση. Ακόμη κάντε ένα παιχνίδι ή μια άσκηση ενθάρρυνσης στην τάξη.

2. Αναγνωρίστε **εσείς** τις επιτυχίες του (και κυρίως τις προσπάθειες και προόδους του).

- Μέσα στην τάξη. Απλά με λόγια, με χειροκροτήματα ή όποιο άλλο τρόπο.
- Εκτός μαθήματος. Έχετε κρατήσει ποτέ στο διάλειμμα ένα μαθητή που αντιμετωπίζει προβλήματα για να μιλήσετε μαζί του; Τι Θα λέγατε να κάνετε το ίδιο πράγμα για ένα λεπτό για να μιλήσετε για αυτά που κάνει καλά ένας μαθητής; Η λίγη απλή προσοχή στην αυλή στο διάλειμμα;

Προσοχή: Χρειάζεται πολλή έμφαση στα θετικά αλλά και σύνεση.

Βοηθά συχνά να αναφερόμαστε στα θετικά των παιδιών, αλλά σαν δείγματα προσπάθειας και βελτίωσης. Τις επιτυχίες βέβαια δεν τις αγνοούμε αλλά αυτό που μας ενδιαφέρει κυρίως είναι όχι οι τελικοί στόχοι που «πρέπει» να επιτευχθούν αλλά τα επιμέρους βήματα προόδου που είναι και αυτά επιτυχίες που γίνανε και γίνονται.

Χρειάζεται προσοχή, ώστε το παιδί να μη γίνεται εξαρτημένο από τις δικές μας θετικές αναγνωρίσεις. Δίνουμε τόσο συχνά και τόσο έντονα την αναγνώριση όσο το βοηθάμε να αναπτύξει την αυτοπεποίθησή του και όχι έτσι ώστε να κρέμεται διαρκώς από τα χείλη μας

ΜΑΖΙ ↔

Χρησιμοποιούμε ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΕΥΡΥΤΕΡΗΣ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗΣ της προόδου και των επιτυχιών

Δώστε τη δυνατότητα και σε άλλους να αναγνωρίσουνε τις προσπάθειες και τις επιτυχίες τους

- Εκθέσεις, ταμπλό, παρουσιάσεις σε άλλες τάξεις ή σε όλο το σχολείο (όπου θα προσκαλέσετε και τους γονείς), δημοσιεύσεις στην εφημερίδα του σχολείου ή και στην τοπική εφημερίδα.
- Μιλήσαμε προηγουμένως για το ότι μπορούμε να κρατήσουμε στο διάλειμμα έναν μαθητή για να μιλήσουμε για αυτά που κάνει καλά. Τι θα λέγατε «να τον στείλετε στο διευθυντή» επίσης για λίγη αναγνώριση; Αλήθεια ενημερώσατε τους γονείς για τις προόδους τον παιδιού τους; Τους δείξατε τους κουμπαράδες με τα μπορώ ή τα άλμπουμ τούς ή τις λίστες δεξιοτήτων τους;

Δ1.
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1
ΟΙ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΕΝΘΑΡΡΥΝΣΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΜΕΝΕΣ

ΕΝΘΑΡΡΥΝΣΗ =		ΤΙ μπορούμε να ΛΕΜΕ		ΤΙ μπορούμε να ΚΑΝΟΥΜΕ	
σημασία έχεις....	σημασία έχουν...	ΓΕΝΙΚΑ Φράσεις	ΕΙΔΙΚΑ ΓΙΑ ΤΙΣ «ΕΠΙΤΥΧΙΕΣ» & ΤΙΣ «ΑΠΟΤΥΧΙΕΣ»	ΕΡΓΑ	ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΕΙΣ
ΕΣΥ	Οι δικές σου αξιολογήσεις	Παραδοχής		- Επιλεγμένα από τα ίδια τα παιδιά - Ελκυστικά	με ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΑΥΤΟΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ
+	τα θετικά σου, η προσπάθεια και βελτίωσή σου	Αναγνώρισης των θετικών, της Προσπάθειας & Προόδου	Α) Συζητάμε για τα λάθη ΘΕΤΙΚΑ, ΩΣ ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΒΕΛΤΩΣΗΣ & ΣΥΝΕΤΑ Β) Συζητάμε για τις επιτυχίες & τις προόδους ώστε να τις κατανοήσει ΩΣ ΕΠΙΤΕΥΓΜΑΤΑ ΔΙΚΑ ΤΟΥ	- Βατά (= κατάλληλης δυσκολίας, που αναγνωρίζουμε τη δυσκολίας τους, περιορισμένα χρονικά)	με ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗΣ της προόδου και των επιτυχιών
	Καθώς συνδέεσαι με τους άλλους	Εκτίμησης της Συνεισφοράς		- Που πραγματοποιούνται με συνεργασία / αλληλοβοήθεια	ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΕΥΡΥΤΕΡΗΣ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗΣ των προσπαθειών και των έργων των παιδιών
		Εμπιστοσύνης			

Δ2.
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2.
ΜΕΡΙΚΕΣ ΒΑΣΙΚΕΣ ΠΑΡΑΔΟΧΕΣ ΣΤΗΝ ΕΝΘΑΡΡΥΝΣΗ

ΓΙΑ ΝΑ ΣΥΝΕΡΓΑΣΤΕΙ ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΣΤΗΝ ΤΑΞΗ ΒΟΗΘΑ

1.ΝΑ ΝΙΩΘΕΙ ΚΑΛΑ ΜΕ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΤΟΥ

Δείχνουμε αποδοχή προς το παιδί (με τις ατέλειες του), για να νιώθει καλά με τον εαυτό του.

2.ΝΑ ΘΕΩΡΕΙ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΤΟΥ ΙΚΑΝΟ ΚΑΙ ΑΞΙΟ

Θεωρούμε το παιδί ικανό και άξιο για να βλέπει έτσι και το ίδιο τον εαυτό του.

3. ειδικότερα ΝΑ ΘΕΩΡΕΙ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΤΟΥ ΑΞΙΟ ΝΑ ΣΧΕΤΙΣΤΕΙ ΘΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟΥΣ ΑΛΛΟΥΣ

Θεωρούμε το παιδί αξίζει της προσοχής μας όταν σχετίζεται θετικά με τους άλλους

4. ΝΑ ΠΙΣΤΕΥΕΙ ΣΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΤΟΥ

Πιστεύουμε στο παιδί για να πιστέψει στον εαυτό του.

Δ3.
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3
ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ
ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΙΣ ΕΠΤΑ ΕΥΦΥΪΕΣ ΤΟΥ GARDNER

λεκτική/γλωσσική :	περιοδικά, θεατρικά αναγνώσματα, τηλεόραση, υπολογιστές, αστεία, συζητήσεις, ντιμπέιτς, καλεσμένοι ομιλητές.
λογική/μαθηματική :	γραφικές παραστάσεις, υπογραμμίσεις, αναλογίες, επίλυση προβλημάτων, μνημονική, έρευνα, εργαστήρια, τύποι
οπτική/χωρική:	πόστερς, χάρτες, γραφικά, /σκίτσα, ζωγραφική, /επιδείξεις, υπολογιστές, βίντεο, τηλεόραση
μουσική/ρυθμική:	τραγούδι, μουσικά όργανα, ποιήματα, χορωδιακό διάβασμα, ποιήματα,
σωματική / κινησθητική :	πρότζεκτς, παιχνίδια ρόλων, δημιουργική κίνηση κατ χορός, / φυσική άσκηση, εκδρομές
ενδοπροσωπική:	σκέψη, εκθέσεις-εργασίες, ανεξάρτητες αναθέσεις έργων, στρατηγικές σκέψης, τοποθέτηση στόχων
διαπροσωπική:	συνεργατική μάθηση, ομαδικά πρότζεκτς, / συνεργατικά παιχνίδια, συνεργατική αφήγηση ιστοριών, συνεντεύξεις, / συνελεύσεις τάξης

Δ4.
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4.
ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΕΝΘΑΡΡΥΝΣΗΣ

1. Δασκάλα: Δημήτρη, είσαι καλά;
 Δημήτρης: Καλά, νομίζω.
 Δασκάλα: Συμβαίνει τίποτα;
 Δημήτρης: Ε, να... ναι... κάπως...
 Δασκάλα: Έχεις πρόβλημα μ' αυτή την εργασία/άσκηση;
 Δημήτρης: (απογοητευμένος) Ααχ... απλά δεν μπορώ να την κάνω.

Συζητήστε και καταγράψτε τι θα μπορούσατε να κάνετε ή να πείτε σ' αυτό το σημείο για να ενθαρρύνετε αυτό τον μαθητή;

2. Σάρα: (αηδιασμένα) Αααααχ.
 Δάσκαλος: Τι συμβαίνει Σάρα;
 Σάρα: Αυτή η ζωγραφική είναι ηλίθια.
 Δασκάλα: Γιατί το μες αυτό;
 Σάρα: (Θυμωμένα) Τα πρόσωπα. Ποτέ δεν μπορώ να κάνω τα πρόσωπα σωστά.
 (Λυπημένα) Δεν θα γίνω ποτέ ζωγράφος).

Συζητήστε και καταγράψτε τι θα μπορούσατε να κάνετε ή να πείτε σ' αυτό το σημείο για να ενθαρρύνετε αυτή την μαθήτριά;

3. Τα παιδιά βοήθησαν στο να καθαριστεί η τάξη. Τι θα κάνατε ή τί θα λέγατε για να δώσετε ενθάρρυνση;

4. Ένα σημαντικό στοιχείο της ενθάρρυνσης είναι η παραδοχή. Πώς όμως μπορούμε να απορρίψουμε τη συμπεριφορά ενός μαθητή, χωρίς όμως να απορρίψουμε ως πρόσωπο ή ως μέλος της τάξης;

Προβληματιστείτε πάνω στα ακόλουθα παραδείγματα:

- ο Βασίλης διακόπτει συνεχώς όποτε θέλει να μιλήσει.
- ο Γιάννης ξύνει διαρκώς το μολύβι του την ώρα του μαθήματος.

Άσκηση για την εβδομάδα:

Επιλέξτε ένα μαθητή ή μια μαθήτριά που πιστεύετε ότι είναι αποθαρρυσμένος/η. Εντοπίστε και καταγράψτε γιατί πιστεύετε ότι είναι αποθαρρυσμένος/η.

Κάθε μέρα, καταγράψτε πώς ενθαρρύνετε αυτό το μαθητή και πώς ο μαθητής αντέδρασε στην ενθάρρυνσή σας.

